

HÖGSTA DOMSTOLENS

BESLUT NR sö 250

meddelat i Stockholm den/2 februari 1980

KLAGANDE

Tureberg-Sollentuna Lastbilcentral ek.för.,

Box 42, 191 21 SOLLENTUNA

Ombud: jur kand Ronnie Wandt, Advokatfirman

Gunnar Schön, Stureplan 19, 111 45 STOCKHOLM

FÖRKLARANDE

Byggnadsfirman Rudolf Asplund Aktiebolag,

Västergårdsvägen 64, 141 42 HUDDINGE

Ombud: jur kand Bo Nyström, Advokatfirman

Palm-Jensen & Roos, Kungsgatan 44,

111 35 STOCKHOLM

SAKEN

avvisande av talan

ÖVERKLAGAT BESLUT

Svea hovrätt, avd 12, beslut den 29 december 1977

nr 12:SÖ 52

Hovrättens beslut

se Bilaga

SLUT

Högsta domstolen fastställer det såvitt hovrätten kommit.

Ad acta

	Postadress	Telefon
HÖGSTA DOMSTOLEN	Box 2066 103 12 STOCKHOLM	08 - 23 67 20

Lastbilscentralen skall ersätta byggnadsfirman dess rättegångskostnader i Högsta domstolen med tvåhundra (200) kronor jämte sex procent årlig ränta från dagen för Högsta domstolens beslut till dess betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Lastbilscentralen har yrkat att Högsta domstolen måtte, med undanröjande av hovrättens beslut, återförvisa målet till tingsrätten.

Byggnadsfirman har hemställt att överklagade beslutet fastställs samt fordrat ersättning för rättegångskostnader.

SKÄL

Av utredningen framgår att rörande ifrågavarande arbete förts muntliga förhandlingar vid sammanträde den 15 juni 1976. Enligt vad byggnadsfirman uppgivit i målet hade parterna därvid muntligen avtalat om arbetets omfattning och de priser som skulle gälla för olika delar av entreprenaden. Byggnadsfirman har därefter, i brev den 16 juni 1976, under hänvisning till förhandlingarna och därvid av lastbilscentralen lämnat anbud beställt arbetet. I beställningsbrevet har återgivits de villkor som skulle gälla för arbetet. Där har också angivits att för "upphandlingen" skulle gälla Svenska teknologföreningens allmänna bestämmelser (AB 72). Dessa allmänna bestämmelser innehåller bl a en skiljedoms klausul. Tillämpning av de

allmänna bestämmelserna har ej berörts vid parternas muntliga förhandlingar och något exemplar av bestämmelserna har ej tillställts lastbilscentralen. Lastbilscentralen har mottagit brevet och ej gjort någon erinran. Lastbilscentralen har sedan påbörjat arbetet.

Även om lastbilscentralen skulle ha haft uppfattningen, att slutligt avtal kommit till stånd vid sammanträffandet det 15 juni, har lastbilscentralen när den mottog byggnadsfirmans brev av den 16 juni måst förstå, att byggnadsfirman ansett sig slutligt bunden först i och med avlåtandet av detta brev och på de villkor som upptagits däri. Då lastbilscentralen, utan att framställa någon invändning mot brevet, påbörjat det beställda arbetet, får avtal mellan parterna anses träffat i enlighet med vad som framgår av brevet. Skiljedoms klausulen har därför blivit gällande mot lastbilscentralen under förutsättning, att ej ytterligare villkor är att ställa för att en sådan klausul skall vinna giltighet.

Rörande detta spørsmål må följande anföras. I rättspraxis har i några fall ansetts, att särskilda krav måste ställas för att en bestämmelse av här ifrågavarande art - skiljedoms klausul och liknande - skall anses ingå i ett avtal. I NJA 1949 s 609 hade i köpeavtal mellan näringsidkare säljaren hänvisat till vissa allmänna leveransbestämmelser som ej tillställts motparten; de allmänna bestämmelserna innehöll en skiljedoms klausul om vars tillämpning fråga var i målet. Det ansågs, främst därför att något exemplar av de allmänna bestämmelserna ej tillställts köparen och

denne ej heller eljest kunde antas ha ägt kännedom om det i bestämmelserna ingående stadgandet om skiljedom, att skiljeavtal ej kunde anses slutet. Liknande utgång och motivering finns i NJA 1969 s. 285, där det dock var fråga om ett avtal med en utländsk (jugoslavisk) motpart. Här kan också nämnas det av Högsta domstolen i dom den 20 juni 1979 nr DT 22 avgjorda målet. Fråga var i detta fall om en indexklausul och den part mot vilken det ifrågasvarande villkoret gjordes gällande var ej näringsidkare utan konsument, vilket förhållande givits stort utrymme i domsmotiveringen.

Läget på handelsrättens och närstående avtalsområden har obestriddligen undergått förändringar efter tiden för 1949 års rättsfall. Bruket av tryckta allmänna leverans- och liknande bestämmelser har tilltagit i hög grad. Sådana bestämmelser motsvarar uppenbarligen ett stort behov och de betraktas säkert numera av näringsidkare av någon storleksordning som ett naturligt och värdefullt led i avtalslutandet. Nu använda allmänna bestämmelser synes vidare ofta vara utarbetade med stor omsorg under beaktande av båda avtalsparters intressen. Att i sådana allmänna bestämmelser förekommer skiljedomsklausul är vanligt och kan inte vara ägnat att te sig som överraskande för dem som har erfarenhet av verksamhet på förevarande områden. Det torde vidare, i allt fall när fråga är om näringsidkare som driver verksamhet i formen av juridisk person och ej kan få statlig rättshjälp, knappast kunna påstås att en skiljedomsklausul skulle utgöra en särskilt betungande avtalsbestämmelse för parterna i ett avtal; en

sak för sig är att det med hänsyn till intresset av prejudikatbildning på ifrågavarande områden kan beklagas, att tvister i så stor utsträckning löses genom skiljedom. Att avtalspart varit okunnig om att de allmänna bestämmelser vartill hänvisas i avtalet innehåller just en skiljedomsklausul kan med hänsyn till vad nu anförts inte tilläggas betydelse. Atminstone då fråga är om inhemska avtalsparter framstår det, slutligen, numera som ganska verklighetsfrämmande, att avgörande betydelse skulle vara att tillägga det förhållandet att ett exemplar av de allmänna bestämmelser vartill hänvisning tagits in i avtalet ej tillställts motparten; denne torde genom telefonförfrågan hos andra parten eller den egna branschorganisationen kunna erhålla önskade upplysningar.

En förändring i jämförelse med rättsläget vid tiden för såväl 1949 års som 1969 års fall är den ändring som år 1976 genomfördes i 36 § avtalslagen och som innebär ökade möjligheter att jämka eller lämna utan avseende avtalsvillkor som är oskäligt. Detta förhållande synes göra det mindre angeläget än det måhända kunnat framstå tidigare att kunna hävda, att bestämmelse som tekniskt omfattas av en i avtalet ingående hänvisning inte skall anses utgöra en del av avtalsinnehållet. Bestämmelsen kan, om fog därför finns, sättas åsido såsom oskälig med stöd av 36 § avtalslagen i dess nya lydelse.

Vad nu utvecklats ger fog för att ifrågasätta om, i ett hållande mellan näringsidkare, de grundsatser som fastslogs i 1949 års rättsfall numer bör tillämpas. I viss

mån har även en situation som den i 1969 års rättsfall kommit i ett annat läge.

Även omständigheterna i det föreliggande fallet talar emot att skiljedoms klausulen skulle vara att behandla på annat sätt än som i och för sig borde följa av att den omfattas av en hänvisning som ingår i avtalet. Det har redan framgått, att också lastbilscentralen är näringsidkare och för övrigt enligt egen uppgift ganska ofta åtar sig entreprenader av här ifrågavarande slag. Intet i målet ger vid handen, att lastbilscentralen skulle ha intagit någon underordnad ställning i förhållande till byggnadsfirman. Det är vidare att märka, att lastbilscentralen, enligt vad den uppgivit, brukar i fråga om transporter hänvisa till och tillämpa allmänna bestämmelser (Stockholms stads och läns åkeriföreningens allmänna bestämmelser för anläggningstransporter och liknande). I dessa allmänna bestämmelser ingår en särskild föreskrift (p. 15) om avgörandet av tvister. Denna föreskrift innebär, att tvisten "må avgöras av domstol". Förekomsten av en sådan föreskrift i de egna allmänna bestämmelserna bör ha givit lastbilscentralen särskild anledning att, då man mötts av en hänvisning till andra allmänna bestämmelser, förskaffa sig kännedom om det närmare innehållet däri, såvitt det bedömts vara av betydelse. Det må framhållas, att hänvisningen i brevet den 16 juni 1976 till AB 72 inte givits någon undanskymd plats utan fått samma maskinskrivna utformning som övrig text i det tämligen kortfattade brevet.

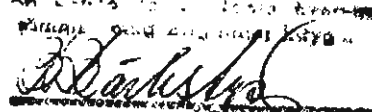
Tillräckliga skäl för att anse, att skiljedomsklausulen ej ingått i det avtal som träffats mellan byggnadsfirman och lastbilscentralen, föreligger sålunda inte. Att ifrågasättande avtalsvillkor borde lämnas utan avseende därför att det med hänsyn till omständigheterna skulle vara att betrakta som oskäligt har ej gjorts gällande av lastbilscentralen.

Enär sålunda den mellan parterna uppkomna tvisten skall lösas genom skiljedom, skall - såsom domstolarna funnit - lastbilscentralens talan avvisas.

Hans Cederberg

I avgörandet har deltagit: justitieråden Hult, Höglund (skiljaktig), Hessler, Sverne (referent) och Sterzel. Föredragande revisionssekreterare: Westerberg.

AN ÖRRETT...
Högsta domstolen
Kungälv
1915

Justitierådet Höglund är av skiljaktig mening i fråga om motiveringen och anför:

"Av tingsrättens dom och övriga handlingar i målet framgår följande rörande parternas mellanhavande. Byggnadsfirman, som hade åtagit sig att uppföra en verkstadsbyggnad åt ett annat företag, fick genom byggherren uppgift om att lastbilscentralen kunde åtaga sig schaktnings- och sprängningsarbeten. Sedan byggnadsfirman tagit kontakt med lastbilscentralen ägde den 15 juni 1976 ett sammanträffande rum på arbetsplatsen mellan representanter för byggnadsfirman och lastbilscentralen. Därvid träffades mellan parterna ~~en~~ muntlig överenskommelse om arbetets omfattning och de priser som skulle gälla för olika delar av arbetet. Frågan hur uppkommande tvister mellan parterna skulle lösas fördes inte på tal. Följande dag översände byggnadsfirman som bekräftelse på den muntliga överenskommelsen en skrift till lastbilscentralen. I denna skrift, som har karaktär av orderbekräftelse, beställde byggnadsfirman under åberopande av "förda underhandlingar, besök på rubr arbetsplats, samt anbud den 15 juni 1976" vissa närmare angivna arbeten. Avslutningsvis anfördes i skriften: "För upphandlingen gäller Svenska Teknologföreningens Allmänna Bestämmelser (AB 72)". Något exemplar av dessa bestämmelser var dock inte fogat till skriften. Efter att ha erhållit orderbekräftelsen påbörjade lastbilscentralen de beställda arbetena.

AB 72 innehåller bestämmelsen, att tvist på grund av kontraktet skall avgöras genom skiljedom enligt svensk lag om skiljemän, såvida icke annat bestämts

i kontraktet.

Lastbilscentralen har mot byggnadsfirmans avvisningsyrkande invänt, att avtal om avgörande av tvister genom skiljedom aldrig träffats, eftersom frågan om skiljeklausul inte förts på tal vid parternas muntliga förhandlingar. Inte heller kunde den omständigheten, att byggnadsfirman i skriften den 16 juni 1976 ensidigt begärt att teknologföreningens bestämmelser skulle vara tillämpliga, medföra att avtal därom var ingånget, desto mindre som bestämmelserna ej överlämnats till lastbilscentralen. Denna har vidare anfört i huvudsak följande. Lastbilscentralen kände inte till innehållet i teknologföreningens bestämmelser. Den brukade i sina anbud om transporter hänvisa till "Allmänna bestämmelser för anläggningstransporter och liknande", utgivna i november 1973 av Stockholms stads och läns åkeriförening. Inte heller kände lastbilscentralen till vilken praxis som rådde inom byggnadsbranschen. I de bestämmelser lastbilscentralen vanligtvis hänvisade till angavs, att tvister i anledning av avtalet skulle lösas vid domstol. En skiljeklausul var en s k tyngande klausul som inte borde bli tillämplig med mindre part, som ville åberopa den, vid avtalets ingående fäste motpartens uppmärksamhet på att sådan klausul skulle ingå i avtalet.

Numera är mycket vanligt på köprättens och entreprenadrättens områden att avtal träffas med tillämpning av särskilda för den ifrågavarande branschen utarbetade allmänna bestämmelser, s k standardavtal. Detta gäller såväl vid den statliga upphandlingen som vid avtal mellan enskilda parter. Sådana standardbestämmelser finns både för inhemskt bruk och för

vidsträckt internationell tillämpning, i det senare fallet tillkomna under medverkan av representanter för skilda länder. Exempel finns också på standardbestämmelser som antagits att gälla inom Danmark, Finland, Norge och Sverige. Den senare tidens utveckling på området kännetecknas inte bara av att bruket av standardbestämmelser blivit alltmera utbrett. De bestämmelser som nu kommer till användning är också i förhållande till vad som gällde tidigare i regel utarbetade med större omsorg och med större iakttagande av båda avtalsparters intressen.

Mot bakgrunden av det anförda måste antagas, att byggnadsfirman ansett orderbekräftelsen, med dess tillägg om tillämpning av AB 72, stå i överensstämmelse med parternas muntliga överenskommelse.

Lastbilscentralen är liksom byggnadsfirman näringsidkare och enligt vad som framkommit i målet van att för sina åtaganden tillämpa standardbestämmelser, låt vara av annat innehåll än AB 72. Med hänsyn härtill måste lastbilscentralen ha insett, att byggnadsfirman ansett orderbekräftelsen med dess hänvisning till AB 72 överensstämma med vad som muntligen avtalats mellan parterna. Genom att lastbilscentralen inte gjort erinran mot orderbekräftelsen utan påbörjat de avtalade arbetena efter dess mottagande får avtal anses ha kommit till stånd i enlighet med orderbekräftelsens innehåll.

Såvitt gäller tillämpning av en i standardbestämmelser intagen skiljedoms klausul har emellertid rättspraxis intagit en sträng hållning. Sålunda har i rättsfallen NJA 1949 s 609 och 1969 s 285 skiljeavtal ansetts ej ha kommit till stånd, främst därför

att något exemplar av de allmänna bestämmelserna innehållande skiljedomsklausul inte tillställts motparten och denne ej kunde antas likväl känna till bestämmelsen om skiljemannaförfarande. I fråga om det senare fallet kan anmärkas att motparten var en utländsk (jugoslavisk) köpare.

Med hänsyn till den utveckling som enligt det förut sagda skett på senare tid när det gäller bruket av standardbestämmelser och till att sådana bestämmelser vanligen innehåller skiljedomsklausul bör i ett fall som det förevarande, med två näringsidkare som avtalsparter, avsteg från vad som enligt det anförda får anses avtalat göras endast om särskilda skäl därtill föreligger. Sådana skäl kan ej anses vara för handen i föreliggande fall, vare sig på den grund att fråga är om en skiljedomsklausul eller eljest. Att märka är därvid, att hänvisningen till de allmänna bestämmelserna, AB 72, är tydligt intagen i orderbekräftelsens text.

På grund av det anförda fastställer jag det slut vartill hovrätten kommit."